

Микола Томенко

Юрій Ключковський

Конституції Пилипа Орлика - 300 років

5 квітня 1710 року в Бендерах було ухвалено акт із розлогою назвою «Договір та Встановлення прав і вольностей Війська Запорозького та всього вільного народу Малоросійського між Ясновельможним гетьманом Пилипом Орликом та між Генеральною старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, що за давнім звичаєм і за військовими правилами схвалені обома сторонами вільним голосуванням і скріплені найяснішим гетьманом урочистою присягою».

Скорочена латинська назва тексту «*Pacta et Constitutiones legum libertatumque exercitus zaporoviensis*». Звідси й сьогочасне найменування документа – Конституція Пилипа Орлика. Текст, імовірно, було написано церковнослов'янською та латинською мовами. Єдиний відомий нині церковнослов'янський оригінал знайдено в Російському державному архіві давніх актів у 2009 році київським істориком Олександром Алфьоровим.

Держава – річ вельми ментальна. Вона неможлива без чуття традиції, певної спадковості. Саме цю роль правової традиції нині й виконує тристоронній Договір між Гетьманом, Генеральною старшиною та Військом Запорозьким. На сайті Верховної Ради текст договору подається в рубриці «Парламентаризм в Україні». Показово, що й самі автори договору також прагнули «вкоренити» державницьку й культурну традиції. Приміром, зазначали, що християнство поширилося в українських землях ще за часів панування Хазарського каганату, а самі козаки – нащадки хазар. Це прояв своєрідного політико-міфологічного мислення. Примітно, що теперішнє пієтичне ставлення до Конституції спостерігалося не завжди. Михайло Грушевський називав її лише «цікавим документом» і не більше.

Однак зазирнімо на сторінки договору. Чого прагнули договірні сторони?

1. «Найясніший гетьман (...) повинен пильнувати і рішуче ставати на перешкоді впровадженню у нашій руській Вітчизні будь-якої чужої релігії».
2. «Кожна держава постає й існує завдяки непорушності кордонів. Так і територія нашої Вітчизни (...) нехай не постраждає ані від нападу, ані внаслідок неправомірного рішення у своїх кордонах, що закріплені договорами з Річчю Посполитою, з найяснішою Портою Оттоманською та з Московською імперією».
3. «Оскільки (...) закони близького сусідства нерозривно в'яжуть і тісно поєднують долю козацького народу з Кримською державою, то (гетьман) зобов'язаний дбати про те, щоб не було ані найменших порушень тривкого договору з Кримською державою».
4. «Ясновельможний гетьман не повинен мати жодного права і не зазіхати ані на військовий скарб, ані на надходження до військової скарбниці; не обертати їх на власну користь».
6. «Ясновельможний гетьман повинен пильнувати, щоб простим козакам і посполитим не чинилось надмірних утисків, спустошливих поборів і здріств. Ті надужиття спонукають люд покидати обжиті місця і пускатися у чужі краї, аби пошукати собі поза межами вітцівської землі життя без тих прикроців».

«Життя іде, і все без коректур» – це теж цитата, але з іншого тексту.

Валентин БУШАНСЬКИЙ.

ме проти прийняття депутатської ініціативи, яка негативно впливає на дохідну або видаткову частину держбюджету, її потрібно зняти з розгляду Верховної Ради.

Ішлося на конференції й про досвід забезпечення депутатської діяльності в інших країнах, його порівнювали з нашими реаліями. Зазвичай за кордоном парламентаріям відшкодовують вартість оренди житла чи надають його в тимчасове використання (до закінчення терміну повноважень чи тільки на період сесії). Якийсь із цих варіантів треба запровадити й в Україні.

На думку авторів рекомендацій, також варто підвищити рівень прозорості матеріально-фінансового забезпечення депутатів і парламенту загалом. Для цього до законів «Про статус народного депутата України» та «Про Регламент Верховної Ради» потрібно внести зміни, передбачивши обов'язковість щорічного оприлюднення інформації про обсяг матеріально-фінансового забезпечення діяльності кожного народного депутата України протягом звітного року.

А ще в «Білій книзі» є антикризова порада: оскільки всі законопроекти розміщуються на веб-сайті парламенту, доцільно відмовитися від їх тиражування та поширення серед народних депутатів, бо щорічно на це витрачають 120 тонн паперу.

Підготував Олексій СИЦУК.

Фото Миколи БІЛОКОПИТОВА.